

Zhodnocení problémů rozvoje malých obcí – případová studie Záblatí

Iva Louženská, Jana Moravcová, Monika Koupilová,
Tomáš Pavlíček, Jan Váchal

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Abstrakt

Cílem článku je zhodnocení možných problémů při rozvoji a obnově malých obcí. Na základě SWOT analýzy a hodnocení krajinného rázu bylo provedeno vyhodnocení potenciálních změn na území obce Záblatí u Prahatic. Tyto změny byly pro větší přehlednost rozděleny do tří kategorií, a to bydlení a architektura, občanská vybavenost a výroba. Při potenciálním rozvoji a oživení této konkrétní obce je prioritou využití stávajících kapacit ve všech hodnocených oblastech rozvoje. Nejvýznamnějšími problémy a překážkami rozvoje obce je především nedostatečná nebo chybějící infrastruktura, nevyhovující technický stav stavebních objektů a také řešení problémů s umístěním parkovacích míst. Tyto problémy se týkají nejen této konkrétní obce, ale většiny podobných obcí v regionu.

Klíčová slova: rozvoj venkova, malé obce, krajina, pozemkové úpravy

Úvod

Růst vesnice je vždy důsledkem přirozeného vývoje života na venkově, ale formování jejího tvaru bylo výsledkem výtvarného záměru, provozních požadavků a ekonomických možností. To, co dnes musíme nahradit územním nebo regulačním plánem, bylo dříve nepsanou zvyklostí, zažívanou a ověřovanou po staletí [1].

V současné době se lidské aktivity stále více přesouvají a zasahují do venkovské krajiny [2]. Nástrojem k řešení uvedené problematiky je právě územní plánování (ÚP), které řeší optimální uspořádání a využití území, vytváří podmínky pro jeho urbanistický rozvoj a chrání veřejné zájmy v krajině, přičemž zachovává přírodní, hospodářské, kulturní hodnoty v jejich vzájemném souladu. S touto problematikou jsou rovněž svázány komplexní pozemkové úpravy

(KPÚ), jejichž hlavním cílem je prosazování celospolečenských zájmů v krajině, prostorová optimalizace držby pozemků a uspořádání vlastnických vztahů [3].

Vesnice dnes již není taková, jaká kdysi bývala – nemůže být, a ani by být neměla [4]. Příliš mnoho se změnilo ve způsobu zemědělského hospodaření, v rámcových politických podmínkách, ve složení obyvatelstva a v hodnotových představách, abychom mohli ještě dnes pohlížet na vesnici jako na malé venkovské sídlo, které je utvářelo selskou prací, je do značné míry soběstačné a zapojuje se harmonicky do krajiny [5].

Přibližně až do konce druhé světové války byla vesnice zároveň bydlištěm i pracovištěm a na město nezávislá. Měla vlastní obecní a církevní správu, radnici, školu a hřbitov. Samostatným zásobováním potravinami (pekařství, řeznictví a smíšené zboží) a také řemeslnými službami (kovář, kolář, mlynář) odpovídalo potřebám zemědělské oblasti. Často bydlel v obci lékař. Vlastní studna byla téměř samozřejmostí. Tím vesnice odpovídala mnoha různým funkcím: bydlení, práce, vzdělávání, zásobování, společenský život, odpočinek [3].

První poválečné představy o funkci venkovského prostoru vycházely z předválečného stavu, v němž dominantní polohu mělo zemědělství, realizované ze soukromých hospodářství, o rozloze 2–15 ha [6]. Bylo přijato několik zákonů, dovolujících vyvlastnit pozemky velkostatků a vysídlených Němců o celkové rozloze 1,7 miliónů ha a rozdělit je mezi rolníky.

Radikální proměny našeho venkova začaly po násilné změně společenského zřízení v roce 1948. Pozměnila se sídelní struktura. Z celkového počtu asi 14 000 venkovských sídel (tím se rozumí sídla do 2 000 obyvatel, v nichž žilo přibližně 38 % veškerého obyvatelstva) ubylo sídel menších a snížil se počet venkovského obyvatelstva [3].

To bylo zapříčiněno náborovou politikou státu do průmyslu, násilnou kolektivizací zemědělství a tlakem na koncentraci venkovského osídlení [7]. Soukromé vlastnictví půdy, zvířat a strojů bylo zrušeno a nahrazeno družstevním či státním. Tomuto procesu odpovídala i zemědělská výstavba a přeměna krajiny. Kolektivizace prosadila zvětšení polí, zorání mezí a tím i likvidaci značné části polních cest a rozptýlené zeleně [8]. Důsledkem tohoto přístupu byla postupná degradace českých a moravských vesnic, ze svébytných sociálních a hospodářských celků na odlidštěná sídla bez krajových zvláštností [9].

Vesnice, které se podobají historickému vzoru, nejsou již pro naši dobu typické. Tradiční pojem vesnice musí být rozšířen o ty obce, které prodělaly funkční, a tím i kvalitativní změny. Rozdíl mezi vesnickou obcí a městem jsou patrné [8]. Zatímco vesnice stále ještě leží v krajině jako uzavřená jednotka a půdorys vychází z topografie, město se stále více od krajinných podmínek odpoutává (traťové násypy, přemostění, podjezdy, srovnání hran a terénních nerovností, zasypávání příkopů a zatrubkování potoků). Přejít mezi vesnicí, která je ještě skutečně částí krajiny, a typickým městem je však plynulý: čím

více je vesnice pouze vesnicí-sídlištěm, tím zřetelněji se u ní projevují tendence k rozšiřování do okolí [3].

Obnova a rozvoj venkova by měly znamenat jednotu obnovy vlastního sídla (tedy vesnice) a obnovy krajiny [10]. Jedním ze základních požadavků obnovy sídla je zpracování územně plánovací dokumentace, obnova krajiny je řešena formou komplexních pozemkových úprav v návaznosti na projekty územního systému ekologické stability. Všechny tyto projekty jsou finančně a často i časově velmi náročné, proto je vhodné zajistit koordinaci a současné provádění realizačních prací ve všech těchto oblastech [11; 12; 6]. Samozřejmě je rovněž nutné zvolit prioritní oblasti řešení, jako je např. protipovodňová ochrana a využití a ochrana vodních zdrojů, jak popisuje Kvítek et al. [13; 14], nebo ochrana přírodních a krajinných aspektů, jak popisuje např. Sklenička [6], nebo ochrana nemovitých i movitých kulturních památek, ale i běžných stavebních objektů, jak zmiňuje např. Sýkora [8].

Materiál a metody

Posouzení možnosti rozvoje malých obcí bude ukázáno na příkladu obce Záblatí na Prachaticku.

Obec Záblatí leží v severozápadní části předhůří Šumavy jihozápadně od Prachatic, mezi okresním městem a Volary, v kopcovitém terénu mezi masivem Libína a Boubína. Oba tyto vrcholy dominují okolní krajině. V širokém údolí řeky Blanice působí velmi často inverze, které napomáhá převládající směr větrů vanoucí ve směru toku řeky. Sídlo Záblatí leží v nadmořské výšce cca 600–620 m n. m. Celková katastrální výměra je 3 614 ha. Počet obyvatel k 1. 1. 2009 činí 354 s průměrným věkem 38,8 let. Okolní krajina je zemědělsky obdělávaná, často bez původních hranic ve formě mezí a remízků. Krajině v nejbližším okolí dominují homolovité kopce, často s jehličnatými remízky na vrcholu. Řeka Blanice protéká územím směrem od jihozápadu na severovýchod. Niva řeky je relativně široká, tok lemují většinou olše. Umělé zásahy do řečiště mimo obec nebyly provedeny. Řeka je hlavní zásobárnou vody v území.

Samotné posouzení možnosti rozvoje obce bylo provedeno podle následující metodiky.

V první fázi posouzení možnosti rozvoje obce byl proveden průzkum lokality obce a jejích přilehlých částí. Místní šetření bylo zaměřené především na historický vývoj lokality, geomorfologické podmínky, přírodní podmínky, demografický vývoj a technickou infrastrukturu. Velice přínosné k provedení návrhů změn v územním plánu obce bylo vyhotovení dotazníku a vyplnění obyvateli obce. Dále také zaznamenání reakcí na rozličné otázky u lidí různých věkových skupin a sociálního zařazení. Samozřejmostí byla řada konzultací s místním starostou. Na základě těchto informací následovalo vyhodnocení charak-

teristiky krajinného rázu, zahrnující tři základní charakteristiky: přírodní, kulturní a historické [15]. Druhou samostatnou částí bylo vyhodnocení území prostřednictvím SWOT analýzy. Tato analýza je zaměřena na posouzení slabých a silných stránek, následně pak na vyhodnocení hrozeb a příležitostí v deseti důležitých oblastech. Bylo provedeno šetření následujících oblastí: horninové prostředí a geologie; vodní režim; hygiena životního prostředí; ochrana přírody a krajiny; zemědělský půdní fond a pozemky určené k plnění funkcí lesa; veřejná dopravní a technická infrastruktura; socio-demografické podmínky; bydlení; rekreace; hospodářské podmínky. Z těchto jednotlivých informací následovalo vyhodnocení posouzení příležitostí, tedy výhled do budoucnosti s nabídkou reálně se nacházejících možností pro pozitivní rozvoj oblasti.

Výsledky a diskuze

Dotazník

I přes mnohaměsíční studium vybrané lokality jsou oblasti, ve kterých hodnocení a názory autorů nemohou být objektivní a přesné. Jen občané, kteří jsou v celoročním a každodenním kontaktu s aktivitami a ději dané obce, s problémy, které jsou spojené s místním klimatem, přívaly sněhu, vody apod., mohou objektivně posoudit danou problematiku.

Dotazník byl samozřejmě anonymní. Byl rozdán reprezentativnímu počtu obyvatelů (50 obyvatel) bez ohledu na jejich věk, pohlaví a společenské zařazení. Vstupními údaji byl věk, pohlaví a povolání. Dotazník byl složen ze šestnácti otázek, které byly strukturovány na základě klíčových problematik. Převažovaly otázky uzavřené výběrové, kdy si dotazovaní vybírali ze šesti variant odpovědí (ano, spíše ano, spíše ne, ne, nevím, jiná odpověď). Dalším typem otázek byly otázky otevřené. Na tento typ dotazovaný odpovídal prostřednictvím vlastního vyjádření, názoru a návrhu.

Vyplněné dotazníky byly vyhodnoceny následovně:

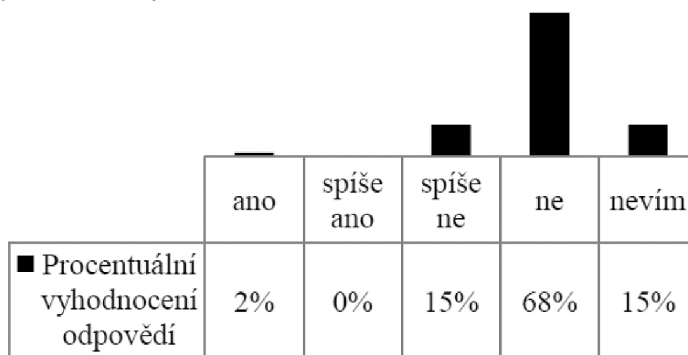
Otázka č. 1. „Jak se Vám líbí krajina a okolí Vašeho bydliště?“
100 % dotazovaných tuto oblast považuje za vynikající.

Otázka č. 2. „Chybí Vám v obci nějaké přírodní prvky?“
Nikdo nic nepostrádá.

Otázka č. 3. „Hodnotíte jako výhodné, že žijete na venkově?“

Vyhodnocení bylo předem předpokládané, vzhledem k tomu, že většinu dotazovaných tvoří starší věková skupina obyvatel, která v obci převažuje.

Graf 1: Vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 3: Hodnotíte jako výhodné, že žijete na venkově?

Zdroj: vlastní

Otázka č. 4. „Pocítujete, že se obec ubírá ve svém rozvoji správným směrem?“
Nadpoloviční většina to hodnotí kladně, jen čtvrtina obyvatel je jednoznačně nespokojena.

Otázka č. 5. „Jste spokojeni s územním plánem Vaší obce?“
Rovněž u této otázky převažuje u všech skupin obyvatel spokojenost a jen 20 % obyvatel hodnotí územní plánování v obci jako nedostatečné.

Otázka č. 6. „Souhlasíte s výstavbou nových objektů a rozšířením Vaší obce?“
Zde došlo ke sporu názorů u různých věkových skupin. Mladší generace (mladé rodiny) výstavbu vyžadují, zatímco starší usedlíci jsou jednoznačně proti rozšiřování obce.

Otázka č. 7. „Myslíte si, že možná výstavba nových objektů přináší Vaší obci nějaká pozitiva?“
Rovněž u výsledků této otázky je jednoznačný vliv věkové struktury obyvatelstva jako u předešlé otázky č. 6.

Otázka č. 8. „Pocítujete soudržnost mezi místním obyvatelstvem?“
Výsledek této otázky byl velice zarážející a překvapivý. V obci, jakou Záblatí je, tedy v obci kde dochází k poctivému dodržování všech dnes již opomíjených tradic a zvyků, při kterých působí obyvatelé velmi semknutě, 99 % dotazovaných hodnotilo soudržnost mezi spoluobčany jako nedostatečnou, a to napříč všemi skupinami respondentů.

Otázka č. 9. „Jste spokojeni s infrastrukturou (plynovod, ČOV, silnice, ...)?“

Jelikož byl dotazník realizovaný v obci Záblatí, která je centrem správní jednotky, je tato část plně vybavena a napojena na veškerou možnou infrastrukturu. 100 % občanů je tedy s infrastrukturou spokojeno.

Otázka č. 10. „Jaké změny v obci byste navrhl/a?“

Jedná se o otázku otevřenou, kde lidé převážně mladšího věku navrhovali nejvíce znovuotevření ZŠ a MŠ. To však vzhledem k minimálnímu počtu dětí předškolního a školního věku je nereálné a neekonomické. V blízkosti obce je řada předškolních a školních zařízení (Husinec, Šumavské Hoštice, Prachatice), do kterých obec zajistila možnost přepravy prostřednictvím hromadné dopravy.

Otázka č. 11. „Jste spokojeni s místními službami (obchod, hromadná doprava, ...)?“

Až na výjimky je většina dotazovaných spokojena.

Otázka č. 12. „Jaká generace obyvatel převážně žije ve Vaší obci?“

Jednalo se o otázku otevřenou, která měla zjistit, jak obyvatelé obce vnímají své spoluobčany. Z vyhodnocení vyplynulo, že lidé průměrnou věkovou strukturu typují v rozmezí 50–60 let. Ve skutečnosti dle statistických údajů ke dni 1. 1. 2009 je to však 38,8 let.

Otázka č. 13. „Jsou dostatečné možnosti kulturního vyžití ve Vaší obci?“

Výsledky byly rozděleny přesně na polovinu mezi spokojené a nespokojené respondenty. 50 % těch, kteří jsou spokojeni, se účastní tradičních oslav, slavností a aktivit v lokalitě, jsou členy místních spolků. Druhá polovina byla převážně nižší věková skupina, která vyžaduje jiný druh kultury, která je realizována ve větších městech.

Otázka č. 14. „Jsou v obci či blízkém okolí pracovní příležitosti?“

Pracovní příležitosti jsou podle očekávání hodnoceny velmi záporně. Pouze několik respondentů, převážně pracujících v zemědělské sféře nebo soukromě podnikající označují pracovní příležitosti alespoň za uspokojivé.

Otázka č. 15. „Z jakých důvodů dojíždíte do větších měst. Do jakých měst dojíždíte?“

Lidé dojíždějí do větších měst převážně do práce, za nákupy, kulturou do velkých měst, jako jsou Prachatice, Vimperk. Mladší věková skupina, která má mnohem vyšší nároky, ale také možnosti na volnočasové vyžití, uskutečňuje i dojíždění do krajských měst, převážně do Českých Budějovic, ale i vzdálenějších měst, jako je např. Brno.

Otázka č. 16. „Co Vám v obci chybí nejvíce. Co byste navrh/a?“

V této oblasti jako nedostatky lidé uváděli v případě mladších obyvatel nepřítomnost MŠ, ZŠ, dále potom u většiny obyvatel již bez ohledu na věk neupravenost silnic v zimním období a především nedostatečná protipovodňová opatření.

SWOT analýza

Jednotlivé faktory ovlivňující život v malé obci byly hodnoceny v rámci SWOT analýzy odděleně a jejich vyhodnocení je uvedeno v následujících tabulkách.

Tabulka 1: Hodnocení jednotlivých faktorů ovlivňujících život v obci pomocí SWOT analýzy

Horninové prostředí a geologie

Silné stránky	Slabé stránky
Významné zdroje stavebních surovin v okolí pro celý Jihočeský kraj a příhraniční oblasti SRN.	Nevyužívané opuštěné těžební prostory v okolí. Velký výskyt poddolovaných území.
Příležitosti	Hrozby
Další rozvoj těžby zásob stavebních surovin pro stavební průmysl.	Hrozba sesuvu masivu v důsledku přírodních mechanismů. Zvýšení výskytu radonu.

Vodní režim

Silné stránky	Slabé stránky
Optimální množství vodních ploch v daném území. Vysoká kvalita čistoty vody. Existence nedaleké Husinecké přehrady. Vyšší retenční kapacita.	Výskyt vodní eroze díky převládajícímu svažitému terénu území. Výskyt lokálních záplav při přívalových deštích.
Příležitosti	Hrozby
Využití vody z Husinecké přehrady pro zásobu obce pitnou vodou.	Nedostatečné řešení protipovodňových opatření.
pokračování na další straně	

pokračování z předchozí strany

Hygiena životního prostředí

Silné stránky	Slabé stránky
Zlepšující se kvalita životního prostředí. Zlepšení kvality ovzduší omezením spalování fosilních paliv.	Vysoká hluková zátěž vlivem projíždějících kamionů směrem na státní hranice.
Příležitosti	Hrozby
Třídění komunálního odpadu. Zvýšení vědomostí o ochraně životního prostředí. Kladení důrazu na ochranu životního prostředí.	Přechod na tuhá paliva vlivem vývoje cen plynu a elektřiny. Spalování odpadů.

Ochrana přírody a krajiny

Silné stránky	Slabé stránky
Jedná se o podhorskou vrchovinu s dostatečnou ekologickou stabilitou území, která přechází již v podhorské pásmo Šumavy. Vysoký stupeň biodiverzity.	Postupný úbytek některých chráněných druhů.
Příležitosti	Hrozby
Revitalizace vodního toku. ÚSES.	Narušení chráněných území a krajinného rázu případnou bytovou výstavbou.

Zemědělský půdní fond a pozemky určené k plnění funkce lesa

Silné stránky	Slabé stránky
Převaha lesních porostů. Racionální obhospodařování zemědělského půdního fondu. Zvýšení podílu ekologického způsobu hospodaření. Příznivá druhová skladba lesa.	Méně příznivé klimatické a půdní podmínky pro zemědělskou výrobu. Komplikované obhospodařování půdy díky vysoké svažitosti terénu.
pokračování na další straně	

pokračování z předchozí strany

Příležitosti	Hrozby
Komplexní pozemkové úpravy. Racionální přístup ke koncepci ochrany krajiny. Čerpání dotací na bio farmy.	Ohrožení lesů vlivem přírodních katastrof. Výskyt eroze. Zábor půdy pro výstavbu.

Veřejná dopravní a technická infrastruktura

Silné stránky	Slabé stránky
Dobrá vybavenost z hlediska kapacity vodních zdrojů. Plná plynofikace, ČOV, kanalizace. Dopravní infrastruktura.	Špatná sjízdnost vozovek v zimních obdobích.
Příležitosti	Hrozby
Využití dotací z programů EU na zlepšení veřejné infrastruktury.	Komplikace spojené s výstavbou.

Sociodemografické podmínky

Silné stránky	Slabé stránky
Zpomalení vývoje nezaměstnanosti. Dobrá vzdělanostní a stále se zvyšující struktura obyvatelstva. Modernizace služeb obce pro občany – veřejný internet, přednášky, ... Oživení společenského života.	Vysoká intenzita dojíždění občanů do zaměstnání. Zvýšení počtu přechodně žijících obyvatel.
Příležitosti	Hrozby
Rozvoj sociální péče. Nabídka volnočasových aktivit pro všechny věkové skupiny obyvatel.	Hrozba nezaměstnanosti v důsledku zániku nebo omezení činnosti ve významných podnicích v regionu.

Bydlení

Silné stránky	Slabé stránky
Zvýšení zájmu o stavební parcely. Převažující typ bydlení v rodinných domech.	Chátrající a neobydlená stavení, zejména bývalé venkovské statky.
pokračování na další straně	

pokračování z předchozí strany	
Příležitosti	Hrozby
Záchrana historických domů z čerpání dotací z fondů EU. Zvýšení kvality bydlení v důsledku ekonomického růstu.	Vytváření dalších lokalit satelitního bydlení.

Rekreace

Silné stránky	Slabé stránky
Vysoká přírodní úroveň. Vynikající podmínky pro turistiku a cykloturistiku. Vysoký podíl chalupaření a zahradničení. Zařízení pro sportovní využití.	Narušení venkovského rázu zástavby. Nedostatek vodních ploch pro letní období.
Příležitosti	Hrozby
Velký finanční přínos pro samotnou obec. Zvýšení podílu pracovních míst v tomto odvětví. Zvýšení životní úrovně. Podnět pro budování restaurací, penzionů, domácí ekoturistiky apod.	Nedostatek prostředků pro další rekonstrukce památek.

Hospodářské podmínky

Silné stránky	Slabé stránky
Dostatek rozmanitých pracovních příležitostí v okolí obce. Příliv zahraničních podniků a firem do okolí.	Zánik tradičních řemesel. Snížení zemědělské aktivity.
Příležitosti	Hrozby
Využití brownfieldů. Zvýšení životní úrovně občanů obce. Zvýšení využití prostředků z rozvojových programů pro podporu malého a středního podnikání. Podpora využití potenciálu obnovitelných energií.	Zvýšení negativního vlivu na životní prostředí. Zhuštění provozu automobilů v obci.

Zdroj: vlastní

Výsledky SWOT analýzy obce Záblatí je možné shrnout do následujících výsledných stanovisek:

Záblatí má v každém hodnoceném bodě převahu pozitiv, což je velice přínosné. Jsou zde optimální podmínky pro další rozvoje a budování. Obec nemá aktuální konkrétní problémy a nedostatky.

Mezi slabé stránky obce patří, stejně jako v případech popsáných v [1], řešení dopravy, péče a údržba památek i v okrajových částech, nedostatečné řešení prostor s veřejnou zelení a v neposlední řadě také řešení protipovodňové ochrany intravilánu obce Naopak mezi silné stránky obce Záblatí lze zařadit kladení důrazu na tradiční místní kulturní akce, alespoň částečné investice do renovovací a oprav historických objektů v obci a jejím okolí, podporování mimoškolních aktivit pro děti a především zvýšení úrovně různých služeb pro veškeré občany obce v souladu se závěry Sýkory [8].

Kulturní hodnota Záblatí je na vysoké úrovni a má stále tendenci stoupat. Především jde o dodržování tradic a zvyků. Díky přírodnímu zázemí, kde se daná lokalita nachází, tedy předhůří Šumavy, je rovněž velmi důležitá i tato komponenta pro další rozvoj obce.

Návrhy na rozvoj obce

Na základě průzkumů v lokalitě bylo provedeno vyhodnocení potenciálních změn na území obce Záblatí. Tyto změny byly pro větší přehlednost rozděleny do tří kategorií, a to bydlení a architektura, občanská vybavenost a výroba.

Bydlení a architektura

Průzkumy a rozbory pro urbanistickou studii sídelního útvaru Záblatí byl proveden do úrovně průzkumu jednotlivých stavebních objektů (včetně drobných přístaveb a hospodářských budov). Zástavba vznikala postupně podél příjezdních komunikací do obce, a to jako doplnění uliční zástavby. Novodobá zástavba bytových domů, a to i se všemi nedostatky, které se váží k tomuto typu zástavby ve venkovském prostředí, byla následně doplněna i na další nezastavěná místa na okrajích obce. Tato sevřená zástavba je doplněna o solitérní objekty stojící v intravilánu obce, především na jeho severním okraji (MŠ a školní jídelna), a dále o solitérní objekty a původní ucelená hospodářství mimo intravilán obce, stojící ve vyvýšených polohách nad obcí. Tato stavení dotvářejí malebný charakter Záblatí. Stavební stav většiny objektů je neuspokojivý, mohl by se však, v závislosti na prosperitě obce a jejich obyvatel, rychle zlepšit. To má souvislost i s novým funkčním využitím ostatních pozemků a ploch. Zvyšující se frekvence turistického ruchu, blízkost okresního města, malebnost a neporušené životní prostředí v Záblatí a jeho okolí, nabízejí rozličné šance.

Řešení konceptu návrhu vychází z demografického hlediska předpokládajícího velmi mírný nárůst počtu obyvatel sídla. Mnoho možností zřízení nových

nebo rozšíření stávajících obytných prostor nabízejí volná místa především díky rozlehlým půdním prostorům nebo nevyužívaným nebytovým prostorům v přízemních částech objektů. Návrhem je snaha o ohleduplnou práci se stávající zástavbou tak, aby zůstala zachována původní urbanistická struktura obce, aby zůstaly zachovány původní stavební a uliční čáry a typické tvary a siluety jak řadových, tak samostatně stojících objektů stejně, jak popisují další autoři jako Sklenička [6] nebo Janů [16]. U všech navrhovaných obytných budov je předpokladem a podmínkou umožnění vzniku parkovacích míst na vlastním pozemku.

Občanská vybavenost

V současné době je občanská vybavenost v obci zastoupena především obecním úřadem, poštou s poštovní bankou, požární zbrojnicí, prodejnou smíšeného zboží, hostincem a dále objektem koupaliště. Další možností pro vznik nových objektů veřejné vybavenosti je areál dřívějšího státního statku a dále pak objekt skladu statku na návsi. Zároveň ale není možné jednoznačně stanovit, jaký druh občanské vybavenosti by měl být standardem pro podobný typ malých obcí.

Základním předpokladem je umožnění rozšíření zařízení občanské vybavenosti a služeb v centrální části obce – především ve volných přízemních prostorech, které je možno uvolnit i tím způsobem, že přízemní obytné prostory budou přemístěny do nových půdních bytů v těch samých objektech. Mimo tato integrovaná místa by stávající zařízení občanské vybavenosti měla být doplněna o následující aktivity: sportovní areál v nivě řeky Blanice (školní hřiště s běžeckou dráhou, doplnění stávajícího fotbalového hřiště o další sportovní aktivity v jeho bezprostřední blízkosti, dobudování okolí koupaliště – hygienická zařízení, příslušenství, občerstvení, osázení zelení), areál dřívějšího státního statku (přestavba na sociální zařízení pro staré a imobilní občany o kapacitě 3–4 bytů, penzion v blízkosti koupaliště).

Výroba

Zemědělská výroba je organizována v areálu státního statku, který se v současné době, stejně jako zemědělská výroba jinde, potýká s existenčními problémy. Pracuje tu dnes cca 60 zaměstnanců, kteří se zabývají jak rostlinnou, tak živočišnou výrobou (především chov býků).

Průmyslová výroba a sklady v sídle neexistují. Lesní výroba je organizována v rámci Lesního závodu Prachatice a v zaměstnanosti obyvatel Záblatí figuruje po zemědělské výrobě na druhém místě. Obec vlastní cca 1000 ha kvalitního smíšeného lesa, což představuje veliký potenciál pro návrh systému jeho využití.

Mimo zaměstnání a podnikání v terciární sféře, u kterého se očekává stálý nárůst, je dnes většina obyvatel Záblatí a v sídlech v jeho okolí zaměstnána

v primárním sektoru (zemědělství, lesní výroba). Vývoj změn v této oblasti je dosti nejasný a ve velké míře bude ovlivněn spíše dotační zemědělskou politikou státu než samotným rozvojem obce. Jedná se spíše o návrh rezerv pro další rozvoj, především zemědělského areálu. Vznik průmyslových areálů a rozvoj výrobních aktivit v této oblasti není v lokalitě obce ani v jejím okolí žádoucí, vzhledem k možnému narušení rázu krajiny.

Závěr

Venkov tvoří tři čtvrtiny území České republiky a žije zde čtvrtina obyvatel našeho státu, proto celý venkovský prostor má nezastupitelný význam. Při velmi vysokém počtu vesnic, rozmanitých jak svojí polohou, tak tradicemi a zvyklostmi, nelze formulovat univerzální návod, jak zlepšovat život na našem venkově. Přístup k obcím musí být vždy individuální, a tak každý program představuje jedinečný obraz specifických problémů dané lokality. Přetrvávajícím problémem rozvoje malých obcí jsou možnosti financování navrhovaných změn v obcích. Díky vstupu do Evropské unie se otevřely dveře k možnosti financování návrhů z cizích zdrojů. Ještě před samostatným vstupem se jednalo o tzv. Předvstupní fondy a v současné době máme k dispozici tzv. Strukturální fondy EU, které slouží k financování strukturální pomoci Společenství, která je směřována převážně do chudších regionů členských států a s jejíž pomocí je posilována hospodářská a sociální soudržnost EU. V případě této modelové obce však nebyla tato možnost plně využita a vzhledem k časovému omezení projektů z Regionálních operačních programů rokem 2013 pravděpodobně ani plně využita nebude.

Reference

- [1] KNOPP, A. *Vesnice – stavby a krajina mají svůj řád*. Brno : Ústav územního rozvoje Brno, 1994. 221 s. ISBN 80-85124-96-3.
- [2] TASSER, E.; RUFFINI, FV.; TAPPEINER, U. An integrative approach for analyzing landscape dynamics in diverse cultivated and natural mountain areas. *Landscape ecology*, 2009, 24 (5). Str. 611–628.
- [3] AULIG, G.; KLINGBERG, T. *Základy ekologie vesnice*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 1996. 178 s. ISBN 80-95368-68-4.
- [4] TOMÁŠEK, W. *Die Stadt als Ökosystem*. Köln : Institut für Landschaft und Garten, 1979.
- [5] HÁJEK, T. et al. *Téma pro 21. století – kulturní krajina aneb proč ji chránit*. Praha : Ministerstvo životního prostředí, 2000. 245 s. ISBN 80-7212-134-0.

- [6] SKLENIČKA, P. *Základy krajinného plánování*. Praha : Naděžda Skleničková, 2003. 321 s ISBN 80-903206-1-9.
- [7] SKLENIČKA, P. Applying evaluation criteria for the land consolidation effect to three contrasting study areas in the Czech Republic. *Land Use Policy*, 2006, 23 (4). Str. 502–510.
- [8] SÝKORA, J. *Venkovský prostor : 2. díl Územní plánování vesnice a krajiny*. Praha : Vydavatelství ČVUT, 1998. 156 s.
- [9] PERLÍN, R. *Program obnovy vesnice : Metodická publikace*. Praha : Výzkumný ústav výstavby a architektury, 1993. S. 63. ISBN 80-85124-75-6.
- [10] FORMAN, R. T. T. Some general principles of landscape and regional ecology. *Landscape Ecology*, 1995, 10. S. 133–142.
- [11] DOLEŽAL, P. et al. *Metodický návod k provádění pozemkových úprav*. Praha : Ministerstvo zemědělství – Ústřední pozemkový úřad, 2010. 173 s.
- [12] DUMBROVSKÝ, M. et al. Metodický návod pro pozemkové úpravy a související informace. *Výstup řešení projektu NAZV EP 0960*. Praha : VÚMOP Praha, 2000. 207 s. ISSN 1211-3972.
- [13] KVÍTEK, T. et al. *Identifikace potenciálních zdrojových lokalit plošného zemědělského znečištění – standardizovaný podklad pro projektování komplexních pozemkových úprav, metodika*. Praha : Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v. v. i., 2008. 34 s. ISBN 978-80-904027-3-7.
- [14] KVÍTEK, T. et al. Changes of nitrate concentrations in surface waters influenced by land use in the crystalline complex of the Czech Republic. *Physics and Chemistry of the Earth*, 2009, 34. Str. 541–551.
- [15] LÖW, J.; MÍCHAL, I. *Krajinný ráz*. Kostelec nad Černými lesy : Lesnická práce, s. r. o., 2003. 550 s. ISBN 80-86386-27-9.
- [16] JANŮ, A. Územní plánování jako nezbytný nástroj veřejné správy obcí ke koordinaci funkcí v území, In: *Sborník přednášek z odborného semináře : Činnost pozemkového úřadu*. Olomouc, OPÚ Olomouc, Českomoravská komora pro pozemkové úpravy, 2001. S. 28–30.

Evaluation of problems of small urban structures restoration and development – case study Záblatí

The aim of this article is to evaluate possible problems with small urban structures restoration and development. Based on SWOT analysis and landscape characteristics there the evaluation of potential changes in the village Záblatí u Prachatic. These changes were divided into three categories – housing and architecture, amenities and production. By potential development and revival of this village it is preferred to use existing capacities in all potential fields of development. The most important problems and barriers are missing or

insufficient infrastructure, poor technical conditions of building sites and also problems with parking spaces. These problems are connected not only with this concrete village but with most of similar municipalities in this region.

Keywords: rural development, small urban structures, landscape, land consolidation

Kontaktní adresa:

Ing. Jana Moravcová, Katedra krajinného managementu, Zemědělská fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Studentská 13, 370 05 České Budějovice, e-mail: *moravcova.janca@seznam.cz*

LOUŽENSKÁ, I.; MORAVCOVÁ, J.; KOUPILOVÁ, M.; PAVLÍČEK, T.; VÁCHAL, J. Zhodnocení problémů rozvoje malých obcí – případová studie Záblatí. *Littera Scripta*, 2011, roč. 4, č. 1, s. 165–179. ISSN 1802-503X.
